

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Bea Tuikka

Välityömarkkinat edistämässä osallistavaa työelämää

Osatyökykyisten osallistaminen siirtymätyöohjelmien kautta

Johtamisen akateeminen yksikkö
Julkisen toiminnan johtamisen
kandidaatintutkielma
Hallintotieteiden kandidaattiohjelma

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Bea Tuikka		
Tutkielman nimi:	Välityömarkkinat edistämässä osallistavaa työelämää: Osatyökykyisten osallistaminen siirtymätyöohjelmien kautta		
Tutkinto:	Hallintotieteiden kandidaatti		
Koulutusohjelma:	Hallintotieteiden kandidaattiohjelma		
Opintosuunta:	Julkisen toiminnan johtaminen		
Työn ohjaaja:	Johanna Kalliokoski		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	42

TIIVISTELMÄ:

Suomessa on alkuvuonna 2026 Euroopan unionin korkein työttömyysaste eikä tilanteelle näy muutosta. Poliittisella kentällä on yhteinen missio parantaa työllisyyttä, luoda uusia työpaikkoja sekä tehdä työmarkkinoista inklusiiviset. Tavoitteista huolimatta työttömyys on jatkuvassa nousussa. Tilanne asettaa erityisen haavoittuaiseen asemaan osatyökykyiset: työtilanteen ollessa haastava, kilpailu työpaikoista kiihtyy eivätkä kaikki pysy mukana.

Tämä kandidaatintutkielma tarkastelee välityömarkkinoita, erityisesti näkökulmana parantaa osatyökykyisten asemaa työelämässä sekä yhteiskunnassa. Tarkastelussa on tieteellisen tutkimuksen lisäksi hallitusohjelmien tavoitteita koskien heikommassa asemassa olevia ryhmiä. Tutkimuskysymyksinä tutkielmassa on 1) miten välityömarkkinat määritellään tutkimuskirjallisuudessa sekä 2) millaisia mahdollisuuksia ja haasteita välityömarkkinoilla on osallisuuden edistäjänä. Keskiössä työssä on osatyökykyiset, ei niinkään pitkäaikaistyöttömät. Työn tavoitteena on pohtia, miten välityömarkkinoiden avulla voitaisiin helpottaa osatyökykyisten työllistymistä ja sen myötä myös osallistumista. Tutkielma määrittelee käsitteet kuten välityömarkkinat, osatyökyky sekä osallisuus. Teoreettisena viitekehyksenä toimii osallisuus sekä inspiraatiota tulevaan malliin haetaan naapurimaasta Ruotsista. Tutkimuskysymyksiä avulla tutkielman tavoitteena on havainnollistaa työllistymisen sosiaalisia merkityksiä, kartoittaa välityömarkkinatoimien mahdollisuuksia edistää osatyökykyisten työllistymistä sekä selkeyttää osatyökyvyn käsitettä. Lisäksi tutkielma pohtii nykyisten aktivointitoimien roolia työllistämässä.

Tutkielma osoittaa, että panostamalla välityömarkkinoihin voimme nostaa työllisyysastetta, ihmisten osallistumista yhteiskuntaan sekä edistää työmarkkinoiden inklusiivisuutta ja osallisuutta. Erityisesti tulevaisuuden toimien keskiössä ovat valtiollisen välityömarkkinatoimijan palauttaminen sekä aktivointitoimien kehittäminen. Suuntana havainnoilla on tasa-arvoinen, hyvinvoiva ja osallistava työelämä. Esitettyjä jatkotutkimusaiheita ovat miten työllistymisen haasteissa voitaisiin huomioida intersektionaalisuus sekä miten yksilöiden siirtymää välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille voidaan tukea.

AVAINSANAT: Osatyökyky, välityömarkkinat, siirtymätyöohjelmat, osallisuus, osallistuminen, aktivointitoimet

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Johdatus aiheeseen	5
1.2	Tutkimuskysymykset, rakenne ja metodit	7
2	Välityömarkkinat osallisuuden edistäjänä	9
2.1	Mitä välityömarkkinat ovat?	9
2.2	Moninaiset tilanteet ja haasteet: osatyökykyisyys	11
2.3	Osallisuutta osatyökykyisille: osallisuuden viitekehys	14
3	Toimenpiteet: menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus	17
3.1	Poliittiset tavoitteet osatyökykyisten työllistymisessä	17
3.2	Nykyiset toimenpiteet – mahdollisuudet ja haasteet	21
3.3	Jatkotoimenpiteet välityömarkkinoiden kehittämiseen	26
4	Yhteenveto	32
	Lähteet	37

Kuviot

Kuvio 1. Työn merkityksellisyyttä kuvaava 4C-malli.	15
Kuvio 2. Samhallin tarjoamat palvelut työntekijöilleen.	26

Taulukot

Taulukko 1. Osatyökykyisyyden määritelmiä.	13
Taulukko 2. Hallitusohjelmien tavoitteita osatyökykyisten osalta.	21
Taulukko 3. <i>Community Health Apprentice</i> -hankkeeseen osallistumisen hyödyt.	23
Taulukko 4. Tiivistelmä välityömarkkinoiden kritiikistä ja vastauksista niihin.	28

1 Johdanto

Jopa 18 prosenttia työkäisistä suomalaisista arvioi pitkäaikaissairautensa tai vammansa vaikuttavan työmahdollisuuksiinsa (Mattila-Wiro & Tiainen, 2019, s. 5). Työmarkkinat ovat entistä kilpaillumpia ja avoimille työmarkkinoille pääsyä vaikeuttaa työkyvyn heikkeneminen. Toisaalta työttömyys haastaa yksilön osallisuutta ja sosiaalista hyvinvointia, jolloin haasteiden kehä jatkaa pyörimistään. Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan välityömarkkinoita mahdollisuutena edistää osatyökykyisten työllistymistä sekä osallisuutta yhteiskuntaan. Kirjallisuuden avulla pohditaan, millaisia toimia tehdään sekä voidaan tehdä, jotta osatyökykyisten työllisyysastetta saataisiin nostettua. Työn keskiössä toimii osatyökykyiset sekä tämän ryhmän osallisuuden lisääminen työllistymisen kautta. Johdannossa avataan aiheen nykytilannetta, ajankohtaisuutta ja tarvetta tutkielman aiheen tarkastelulle. Lisäksi määritellään tutkielman tutkimuskysymykset, rakenne sekä käytetyt tutkimusmenetelmät. Tämän jälkeen ensimmäisessä käsittelyluvussa käsitellään välityömarkkinoita, osatyökykyisiä sekä osallisuuden viitekehystä. Tällä taustoituksella siirrytään käsittelemään toimenpiteitä aiheen ympäriltä. Aiheen kontekstia käsitellään aikaisempien, nykyisten sekä tulevien toimenpiteiden kautta sekä käsitellään aktivointitoimien suhdetta osatyökykyisiin. Lisäksi avataan aiheen poliittisen kontekstin luonnetta sekä määritellään työn havaintojen kannalta ehdotetut jatkotoimenpiteet. Lopuksi tutkielman havainnot kasataan yhteen johtopäätöksiksi ja esitetään jatkotutkimusaiheet.

1.1 Johdatus aiheeseen

Työllisyys ja työmarkkinat puhuttavat koko kansaa. Maaliskuussa 2026 työttömiä työnhakijoita oli 342 800, 7 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna, avoimia työpaikkoja taas oli 86 400, 19 prosenttia vähemmän kuin edellisellä vuonna (Työllisyyskatsaus, 2026). Työllisyydestä ja Suomen työllisyyskriisistä käydään myös laajaa poliittista keskustelua: eri puolueet tarjoavat erilaisia ratkaisuja ja toimia tilanteeseen sekä hallitusohjelmissa osatyökykyiset säilyvät klassikkoaiheena. Pääministeri Petteri Orpon hallitus on kaudellaan uudistanut työmarkkinoita

historiallisen laajasti kiristämällä esimerkiksi oikeutta tukilakkoihin, lisäämällä paikallista sopimista sekä viemällä läpi niin sanotun vientimallin (Saarinen, 2025). ”Vientimallilla” tarkoitetaan lakimuutosta, joka rajoittaa valtakunnansovittelijan ja sovittelulautakuntien mahdollisuuksia ehdottaa esimerkiksi julkiselle sektorille suurempia palkankorotuksia kuin vientialoille (Närhi, 2024). Lukuisat työntekijäjärjestöt ovat arvostelleet muutosta ja kommentoineet sen tosiasiallisia vaikutuksia. Muutoksia on hallituksen toimesta perusteltu esimerkiksi työmarkkinoiden joustavuuden lisäämisellä sekä uusien työpaikkojen kasvattamisella. Orpon hallituksen hallitusohjelmassa alaotsikkona löytyy ”*Osatyökykyisten työelämään osallistumisen vahvistaminen*” jota ohjelman mukaan toteutetaankin esimerkiksi osatyökykyisten työelämäarvostuksen edistämällä sekä joustavamman työelämän edistämisen avulla (Valtioneuvosto, 2023, s. 67). Perusteluista ja tavoitteista huolimatta Suomen työllisyysaste on laskenut ja työttömiä oli vuoden 2025 lopussa 50 000 enemmän kuin edellisenä vuonna. Näillä luvuilla Suomessa on Euroopan unionin korkein työttömyysaste, 10,7 prosenttia (helmikuu 2026), Euroopan unionin samaisen työttömyysasteen keskiarvon ollessa on 5,9 prosenttia (Eurostat, 2026). Huoltosuhteen heikentyessä työikäisen väestön työkyvyn ja työurien tukeminen on keskeinen eurooppalaisten yhteiskuntien selviämisen haaste (Henriksson ja muut, 2026, s. 6), jolloin kaikkien osallistuminen merkitsee.

Tosiasiaa työllisyys, työmarkkinat ja talous ovat moniulotteisia käsitteitä, jotka vaativat monenlaisia toimia. Työllisyys on talousteoriaa, talouspolitiikkaa, työvoimapolitiikkaa, kannustamista ja osallisuutta (Kajanoja, 2018, s. 9). Välityömarkkinoiden kehittäminen on tärkeää, sillä ne kohdistuvat työttömien työnhakijoiden ryhmään, joilla on vaikeuksia työllistyä avoimilla työmarkkinoilla (Kokko, 2013, s. 113). Mäkinen (2021, s. 12) kuvaa selvityksessään, kuinka kysymys työllistymisedellytyksistä ei ole pelkästään eikä edes ennen kaikkea taloudellisista eduista. Kyse on vastuusta kanssaihmisistä. Tutkielman aiheen kannalta yhdistetään välityömarkkinoiden, osatyökykyisten sekä osallisuuden käsitteitä, joka luo monipuolisen ja moninaisen katsauksen työkyvyn haasteisiin, työllisyyteen sekä työttömyyteen. Tutkielman aiheen inspiraationa toimi Suomen poliittinen tilanne sekä Outi Aiolan *Äiti Aiolan parempi maailma* -kirja. Sitaatti kirjasta

näyttää, millainen rooli osallisuudella ja yksilöiden huomioimisella on syrjäytymisessä. Airola toteaa kirjassaan osattomuudesta ja työttömyydestä seuraavanlaisesti:

Työttömyydestä, osattomuudesta, köyhyydestä ja syrjäytymisestä puhutaan paljon ja aika usein väärillä termeillä. Kukaan ihminen ei oikeasti päätä syrjäytyä tai ryhtyä osattomaksi. On toki ihmisiä, kovia luita, jotka haluavat elää erillään yhteiskunnasta. Heille kaikki kunnioitus, mutta he näyttävät pikkiriikkistä osaa syrjässä olevien suuressa meressä. Suurin osa on ulkona tahtomattaan. Osattomaksi ei jäädä, osattomaksi jätetään. Elämän pelilaudalla on kaikenlaisia nappuloita, joita jaetaan vaihtelevien sääntöjen mukaan. Jos joku putoaa pelistä, hänet on pudotettu. Hän ei ole hypännyt pelistä vapaaehtoisesti (Airola, 2025).

Sitaatti kuvastaa osallisuuden ja osattomuuden ilmiöitä moninaisina osina nykypäivän yhteiskuntaa. Airola korostaa paitsi osallisuuden merkitystä, mutta myös ennakkoluuloisuutta, jota syrjäytyneet kohtaavat. Suomalaisessa yhteiskunnassa palkkatyö on ollut perinteinen tapa integroitua yhteiskuntaan (Mäntyneva & Hiilamo, 2018, s. 18), jolloin työttömyys asettaakin yksilön riskille osattomuuteen ja syrjäytymiseen. Tutkielman merkityksenä korostuu aiheen ajankohtaisuus sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Yksittäisen ihmisen työllistyminen saattaa näyttäytyä isossa kuvassa mitättömältä, mutta yksilölle itselleen se saattaakin olla merkittävä pelastus. Kuitenkin myös isossa kuvassa parantaessa osatyökykyisten osallisuutta ja työllistymistä, ovat seuraukset merkittäviä. Hajanainen tutkimuskirjallisuus, selkeiden määritelmien puute sekä asenteiden muutoksen tarve motivoivat työn merkityksellisyyttä.

1.2 Tutkimuskysymykset, rakenne ja metodit

Tutkielman menetelmänä toimii kirjallisuuskatsaus. Kirjallisuuskatsaus tekee ”tutkimusta tutkimuksesta”, eli kokoaa tutkimusten tuloksia ja perustaa niiden avulla uutta tutkittua tietoa (Salminen, 2023, s. 4). Tutkielmassa hyödynnetään narratiivista kirjallisuuskatsausta, joka pyrkii järjestämään epäyhtenäistä tietoa jatkuvaksi tapahtumaksi, jossa lopputuloksena on helppolukuinen, yhtenäinen tieto (Salminen, 2023, s. 7). Tutkielma pyrkii tutkimusmenetelmän avulla vastaamaan osatyökykyisiä sekä välityömarkkinoita koskevan kirjallisuuden puutteeseen.

Tutkielman aineistona toimivat tieteelliset, vertaisarvioidut artikkelit sekä muu kirjallisuus. Käytetyt julkaisut ovat metodeiltaan sekä laadullisia että määrällisiä. Julkaisut keskittyvät pääasiassa Suomen kontekstiin, mutta myös muiden maiden julkaisuja hyödynnetään, erityisesti täyttämään suppeaa tutkimuskirjallisuutta. Lisäksi tutkielmassa hyödynnetään määrällistä tutkimusta Suomen työllisyystilanteesta sekä lähihistorian hallitusohjelmia, kuten nykyisen Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman *Työkykyinen Suomi 2023–2027* julkaisua (Valtioneuvosto, 2023). Julkaisun avulla havainnollistetaan tavoitteita, joita nykyisellä poliittisella kentällä ja toimialueella on.

Tutkielma määrittelee välityömarkkinat, osatyökyvyn sekä osallisuuden. Tämän jälkeen käsitellään välityömarkkinoiden nykyhetkeä, keskittyen Suomen kontekstiin. Lisäksi pohditaan nykyisten työmarkkinatoimien rajoitteita ja katveita. Sen jälkeen siirrytään käsittelemään välityömarkkinoita ja osatyökykyä yhtenäisenä, vuorovaikutuksellisenä kokonaisuutena ja tarjotaan mahdollisia jatkotoimenpiteitä ja jatkotutkimusaiheita. Lopuksi tutkielman havainnot kootaan johtopäätöksiin. Näiden avulla tutkielma pyrkii vastaamaan erityisesti kahteen seuraavaan tutkimuskysymykseen:

- 1) Miten välityömarkkinat määritellään tutkimuskirjallisuudessa?
- 2) Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita välityömarkkinoilla on osatyökykyisten osallisuuden edistäjänä?

Tutkimuskysymykset pyrkivät selkeyttämään välityömarkkinoita sekä käsitteen määrittelyllä että havainnollistamalla niiden kontekstia. Tutkielmassa hyödynnetty osallisuuden viitekehys tuo tarvittua näkökulmaa työn ja työllistymisen sosiaalisiin merkityksiin sekä samalla havainnollistaa nykyisten työmarkkinatoimien haavoittuvaisuuksia. Lisäksi tutkielma selkeyttää osatyökykyisyyden moninaista määritelmää sekä havainnollistaa, miksi tämän ryhmän osallisuus on merkittävää. Näin tutkimuskysymykset pyrkivät luomaan monipuolista näkökulmaa osatyökykyisyyteen sekä työllisyystoimien kehityskohtiin ja haavoittuvaisuuksiin.

2 Välityömarkkinat osallisuuden edistäjänä

Välityömarkkinat (Intermediate Labour Markets, ILMs) toimivat työttömyyden ja avoimien työmarkkinoiden välissä olevana työllistymisen muotona. Tähän sisältyy esimerkiksi palkkatuettu työ, erilaiset työkokeilut sekä kuntouttava työtoiminta. Välityömarkkinat pyrkivät työllistämään vaikeasti työllistettäviä, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä sekä osatyökykyisiä (Finn & Simmonds, 2003, s. 1-4). Tässä luvussa käsitellään välityömarkkinoita mahdollisuutena edistää osallisuutta. Työelämäosallisuuden tukeminen on keskeinen keino ehkäistä sekä sosiaalista, että taloudellista syrjäytymistä (Kokko, 2013, s. 126), joka havainnollistaa aiheen yhteiskunnallista merkittävyyttä. Luvussa käsitellään erilaisia määritelmiä välityömarkkinoille, määritellään ne työn osalta sekä perehdytään erilaisiin välityömarkkinamahdollisuuksiin. Tutkielman keskiössä ovat osatyökykyiset, vaikka välityömarkkinat työllistävät myös pitkäaikaistyöttömiä. Tässä luvussa määritellään myös osatyökykyiset tarkentamaan työn kohderyhmää sekä korostamaan välityömarkkinamahdollisuuksien merkityksiä osatyökykyisille.

2.1 Mitä välityömarkkinat ovat?

Välityömarkkinat asettuvat työttömyyden ja vapaiden työmarkkinoiden väliin, tarjoten mahdollisuuden toimia matalan kynnyksen väylänä kohti avoimia työmarkkinoita (Kokko, 2013, s. 112–113). Välityömarkkinat toimivat väylänä erityisesti pitkäaikaistyöttömille sekä haavoittuvassa asemassa oleville yksilöille tai yhteisöille (Finn & Simmonds, 2003, s. 4). Välityömarkkinoiden rooli onkin pitkälti toimia siltana kohti työmarkkinoita; niiden avulla yksilö saa lisää valmiuksia työmarkkinasiirtymään. Välityömarkkinoiden keinoja ovat esimerkiksi palkkatuettu työ sekä erilaiset työkokeilut. Näiden avulla pystytään kehittämään työnhakijan osaamista, hyvinvointia, työvalmiuksia sekä halua työllistyä avoimille työmarkkinoille (Kokko, 2013, s. 125). Välityömarkkinat eivät pyri korvaamaan nykyisiä töitä, mutta lisäämään työllistymismahdollisuuksia (South ja muut, 2011, s. 2).

Finn ja Simmonds käsittelevät (2003) välityömarkkinoita ja siirtymätyöohjelmia (Transitional Employment Programmes) sekä Britannian kontekstissa, että kansainvälisellä tasolla. Rajanvetona määritellään, että välityömarkkinat käsittävät paikallisia aloitteita, jossa työstä on suoraa sosiaalista hyötyä. Siirtymätyöohjelma on taas geneerisempi käsite, joka kattaa väliaikaiset, palkkatuetut ohjelmat. Näissä työt voivat olla myös yksityisellä sektorilla. Siirtymätyöohjelmat voidaan siten nähdä laajempänä käsitteenä. Olennaista on myös erottaa välityömarkkinat ja siirtymätyöohjelmat niin sanotuista väliaikaistyöohjelmista (Temporary Job Creation Programmes). Vaikkakin näillä kolmella on yhteisiä piirteitä, korostuu välityömarkkinoissa ja siirtymätyöohjelmissa yksilön työllistävyyden kehittäminen sen sijaan, että vain väliaikaisesti työllistetään yksilö (Finn & Simmonds, 2003, s. 15–17). Saikku ja Kokko (2012, s. 14) kuvaavatkin, kuinka välityömarkkinat asettuvat ammatillisen ja sosiaalisen kuntoutuksen rajapinnoille.

Seuraavat kolme kriteeriä tulivat täytyä, jotta ohjelma täyttäisi välityömarkkinan määritelmän. 1) Tarjoaa lyhytaikaisia työsopimuksia työttömille, 2) saa valtiollista ja/tai yksityistä rahoitusta kattamaan kuluja, 3) tarjoaa palkkaa osallistujalle. Lisäksi vähintään yksi seuraavista piti täytyä. 1) Tarjoaa koulutusta, 2) tarjoaa henkilökohtaista tukea ja/tai työnhakuapua, 3) työ hyödyttää yhteisöä (Finn ja Simmonds, 2003, s. 25–26).

Tutkielmassa hyödynnetään seuraavaa määritelmää: **Välityömarkkinat tarjoavat lyhytaikaisia/osa-aikaisia töitä työvoiman ulkopuolella oleville, tavoitteena työllistää yksilö avoimille markkinoille. Työstä saadaan palkkaa tai työ hyödyttää osallistujaa sosiaalisesti ja taloudellisesti. Lisäksi työ tarjoaa osallistujalle koulutusta, henkilökohtaista tukea ja apua työnhakuun tai hyödyttää yhteisöä.**

Välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmä (2009, s. 4) korostaa kolmannen sektorin roolia välityömarkkinoilla, erilaiset järjestöt, työpajat ja hankkeet ovat edistäneet etenkin heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus on yleishyödyllinen, yhteiskunnallinen yritys, jonka

tavoitteena on vähentää luonnonvarojen kulutusta, kasvattaa ympäristötietoisuutta sekä lisätä osallistumisen ja työnteon mahdollisuuksia. Yritys tarjoaa välityömarkkinatoimijana työmahdollisuuksia ensisijaisesti työttömille työnhakijoille. Kierrätyskeskuksen rahoitus muodostuu pääasiassa omasta liiketoiminnasta (Kierrätyskeskus, n.d.), mutta välityömarkkinoiden rahoittaminen voi tulla sekä julkiselta, että yksityiseltä sektorilta (Finn ja Simmonds, 2003, s. 25). Välityömarkkinoita ja hankkeita löytyy siten monenlaisia, mutta keskiössä korostuu heikossa työmarkkina- asemassa olevat henkilöt, sosiaalinen ja taloudellinen tuki sekä työvalmiuksien kehittäminen.

2.2 Moninaiset tilanteet ja haasteet: osatyökykyisyys

Osatyökykyisten työllistyminen tuo muitakin hyötyjä yhteiskunnalle kuin osallisuutta. Kokon (2013, s. 113) mukaan suuren osan kotimaisen työvoimavarasta muodostavat työttömät työnhakijat, joilla on vaikeuksia sijoittua työhön avoimille työmarkkinoille. Tämän työvoimapotentialin hyödyntämisen lisäksi on tärkeää huomioida myös työllistymisen sosiaalinen näkökulma. Jopa 1,9 miljoonalla työikäisellä suomalaisella on jokin pitkäaikaissairaus tai vamma, josta noin kolmannes arvioi tämän vaikuttavan heidän työmahdollisuuksiinsa (Mattila-Wiro & Tiainen, 2019, s. 5). Vuoden 2023 lopussa Suomessa työikäisiä henkilöitä (15–64-vuotiaita) oli 3,46 miljoonaa. Pitkäaikaissairaiden tai vammaisten osuus suomalaisista työikäisistä on siten jopa yli puolet. Osatyökykyisten osuus taas tästä on merkittävä, jopa 18 prosenttia työikäisistä suomalaisista arvioivat pitkäaikaissairautensa tai vammansa vaikuttavan työmahdollisuuksiinsa (Mattila-Wiro & Tiainen, 2019, s. 5). Siten osatyökyky koskettaa laajaa joukkoa työvoimaa sekä heidän osallisuuttaan.

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) vaikeasti työllistyvä määritellään työmarkkinatukeen oikeutettuna työttömänä työnhakijana, joka on saanut työmarkkinatukea työttömyytensä perusteella vähintään 500 päivää, tai jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt. Vates-säätiö toimii asiantuntijaorganisaationa vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymisessä.

Heidän mukaansa osatyökykyisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka työkyky on alentunut, esimerkiksi sairauden, vamman tai toimintakykyyn vaikuttavan tekijän vuoksi, mutta henkilö kykenee siitä huolimatta osallistumaan työelämään oikeanlaisilla työjärjestelyillä (Vates, n.d.). Kelan julkaisu *Osatyökyvyn jäljillä: Tutkimus käsitteen monista merkityksistä ja työkyvyn tuesta yhteiskunnallisessa keskustelussa* (Virtanen, 2025) tutki 87 kotimaista julkaisua. Julkaisut olivat esimerkiksi raportteja, lainsäädäntöjä sekä opinnäytetöitä. Näissä julkaisuissa annettiin 33 eri merkitystä osatyökyvylle. Useimmiten näissä määritelmässä mainittiin “vamman tai sairauden vuoksi haasteita työmarkkinoilla” sekä “käytössä osa työkyvystä”.

Toisaalta artikkelissa *Osatyökykyisyys ja työkyvyttömyys* (Pakarinen, 2018, viitattu teoksessa Kajanoja, 2018, s. 203–204) painotetaan osatyökykyisyyden kontekstisidonnaisuutta. Siten osatyökykyisyys voidaan nähdä, ettei työntekijä selviä täydellisesti työnsä vaatimuksista. Eri ammateilla ja työtehtävillä on erilaiset vaatimukset esimerkiksi fyysisen työn osalta (ks. Mattila-Wiro, 2019; Paanetoja ja muut, 2016). Pakarinen mainitsee myös Sosiaali- ja terveysministeriön nykymääritelmän osatyökyvylisille. Heidän mukaansa osatyökykyinen on henkilö, jolla on käytössään osa työkyvystään sekä halua tämän käyttämiseen (Kajanoja, 2018, s. 204). Blomberg (2023, s. 24) määrittelee ”heikkoon työmarkkina-asemaan” ihmiset, joiden mahdollisuudet työllistyä avoimille työmarkkinoille ovat heikentyneet. Taustalla on monesti myös terveydellisiä ongelmia, joiden hoitamattomuus estää työmarkkinoille pääsyn.

Siten on selvää, ettei osatyökykyisyydelle ole selkeää, universaalia määritelmää. Osatyökykyisyyden käsitteeseen törmää erityisesti poliittisessa kontekstissa, erilaisten hankkeiden ja hallitusohjelmien parista. Lisäksi edunvalvontaorganisaatiot, kuten Vates-säätiö, hyödyntävät osatyökykyisyyden käsitettä. Toisaalta tutkimusartikkeleissa käsitettä hyödynnetään vähemmän. Tätä voi selittää käsitteen laaja-alaisuus sekä se, että tutkimusten keskiössä on eri ryhmät, kuten pitkäaikaistyöttömät. Toisaalta syynä voi olla myös tutkimusaukko, jota olisi syytä täyttää. Seuraavassa taulukossa näkyy koosteena eri

organisaatioiden ja artikkeleiden määritelmiä osatyökykyisyydelle sekä muille termeille, jotka ovat lähellä osatyökykyisyyttä.

Taulukko 1. Osatyökykyisyyden määritelmiä.

Organisaatio	Määritelmä
STM	Henkilö, jolla on käytössään osa työkyvystään ja halu tämän käyttämiseen.
Vates-säätiö sr	Henkilö, jonka työkyky on alentunut esimerkiksi sairauden, vamman tai toimintakykyyn vaikuttavan tekijän vuoksi, mutta kykenee osallistumaan työelämään oikeanlaisilla järjestelyillä.
THL	Moninainen ryhmä, jolle ei ole yhtenäistä määritelmää. Esimerkiksi vammaiset, pitkäaikaissairaat tai vakavasta sairaudesta toipuvat voivat olla osatyökykyisiä.
Kansaneläkelaitos	Vamman tai sairauden vuoksi haasteita työmarkkinoilla.
Paanetoja ja muut, 2016	Työntekijä, jonka yksilölliset edellytykset ovat tasapainossa hänen työnsä vaatimusten kanssa, osatyökykyisyyden arviointi tulee aina arvioida suhteessa työtehtävän.
Pakarinen, 2018	Kontekstisidonnainen, työntekijä ei selviä työnsä vaatimuksista.
Blomgren, 2023	Heikossa työmarkkina-asemassa oleva – heikentyneet mahdollisuudet työllistyä avoimille työmarkkinoille.
Mattila-Wiro, 2019	Henkilö, jolla on käytössään osa työkyvystään. Osatyökykyisyys on yksilöllistä ja sidoksissa osatyökykyisyyden syyhyn, työhön ja työn vaatimuksiin.
THL = Terveyden ja hyvinvoinnin laitos STM = Sosiaali- ja terveysministeriö	

Tutkielmassa määritellään osatyökykyisyys seuraavanlaisesti. **Osatyökykyisellä henkilöllä on käytössään osa työkyvystään ja hän haluaa käyttää sitä. Henkilön työkykyä vähentää pitkäaikainen sairaus tai vammaisuus ja hänen työkykyänsä pystytään tukemaan sopeutuksilla kuten työajan muutoksilla ja tukitoimenpiteillä.** Tutkielma keskittyy näihin ryhmiin, ei siis esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiin. Keskiössä on osatyökykyisten osallisuuden lisääminen erityisesti välityömarkkinoiden kautta. Hyödynnetty osallisuuden viitekehys pyrkii näyttämään työn teon itseis- ja välinearvoja. Pitkäaikaissairauden tai vammaisuuden ei tulisi estää täysin työntekoa, vaan yhteiskunnan tulee tarjota mahdollisuuksia työllistymiseen myös näille ryhmille.

Tutkielmassa on tietoisesti valittu käsite *osatyökykyinen, osatyökyvytön* sijasta. Valinnan keskiössä on kykyinen – kyvytön käsitteiden välinen suhde, jälkimmäisen korostaessa enemmän yksilön kykyä sekä halua tehdä töitä (Paanetoja ja muut, 2016, s. 26). Osatyökyvyttömyys käsitettä käytetään erityisesti Kevan toimesta, esimerkiksi puhuttaessa osatyökyvyttömyyseläkkeestä. Siten *osatyökyvytön* käsite painottaa yksilön kyvyttömyyttä. Valittu käsite on olennainen, sillä työttömät ja osatyökyvylliset kohtaavat olemassaolostaan usein halveksuntaa ja väheksymistä (Krug ja muut, 2019, s. 1–2). Siksi tärkeää onkin korostaa yksilöiden mahdollisuuksia, vahvuuksia sekä halua työllistyä.

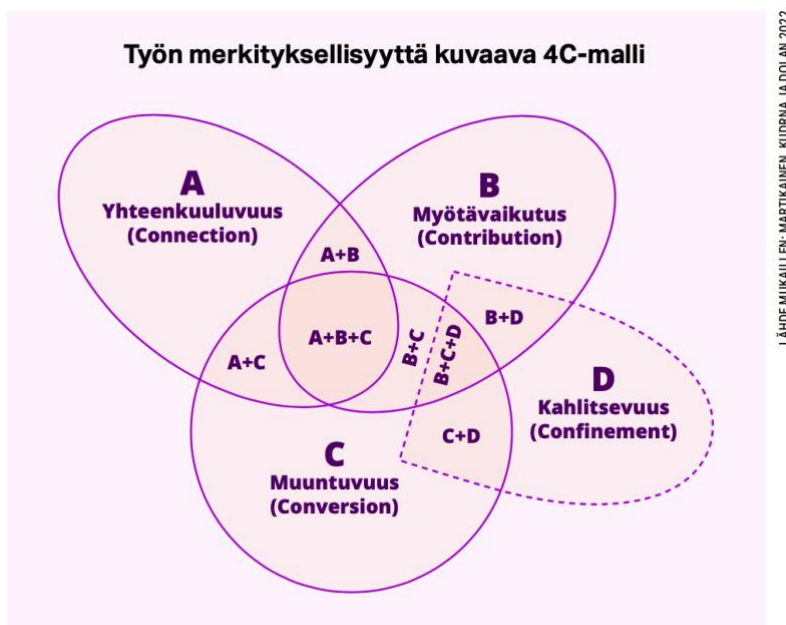
2.3 Osallisuutta osatyökykyisille: osallisuuden viitekehys

Tutkielma näkee työnteon ei ainoastaan panostuksena yhteiskunnan varoihin, vaan myös osallistumisena. Osallisuus näyttäytyy monissa yhteyksissä vastinparina osattomuudelle ja syrjäytymiselle (Salminen ja muut, 2021, s. 82) ja työllä on useita psykososiaalisia merkityksiä (Kokko, 2013, s. 114). Työ mahdollistaa yksilölle tavan osallistua, luoda merkitystä sekä saada ihmiskontakteja. Työ ei ole vain tapa saada elanto, mutta osa arkea ja identiteettiä: mahdollisuus kuulua yhteisöön, toteuttaa itseään ja antaa merkitystä (ks. Kokko, 2013; Martikainen & Oikarinen, 2023). Osallisuuden taas tulisi mahdollistaa hyvinvointiin kiinnittyminen, esimerkiksi toimeentuloa, asuminen sekä koulutus (Salminen ja muut, 2021, s. 83).

Osallisuuspuhe ilmaantui poliittiseen keskusteluun Euroopassa 1970-luvulla, jonka myötä siitä tuli inklusiota tavoitteleva vastavoima (Mäntyneva & Hiilamo, 2018, s. 18). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittelee osallisuutta kuulumisena kokonaisuuteen, jossa pystyy liittymään hyvinvoinnin lähteisiin ja elämän merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin (Isola ja muut, 2017, s. 9). Hyvinvoinnin lähteet ovat aineellisia mahdollisuuksia, esimerkiksi kohtuullinen toimeentulo, asuminen ja koulutus. Osallisuuden viitekehyksen sisälle THL taas määrittelee erilaisia sosiaali-, terveys- ja käyttäytymisteorioita, jotka rakentavat kokonaisuutta näkemykseen, miten hyvää elämää eletään. Osaltaan nämä ovatkin

päällekkäisiä, jolloin osallisuuden viitekehys koostuu erilaisista teorioista. Monialainen teoriointi on merkittävää, sillä osallisuus rakentuu monesta eri kokonaisuudesta, jotka toimivat vuorovaikutuksessa. Mäntyneva ja Hiilamo (2018, s. 18–19) jäsentävät osallisuuden dynaamiseksi prosessiksi, jonka avulla yksilöiden ja ryhmien osallisuus yhteisöihin ja yhteiskuntaan vahvistuu. Viitekehystenä osallisuus tuo siten kaivattua sosiaalista ja monialaista näkökulmaa työhön ja työttömyyteen.

Saikku ja Kokko (2012, s. 10–11) artikkeli näyttää, kuinka välityömarkkinoiden osatöitä tuo työttömyyteen verrattuna paremmat edut sekä yhteisöllisesti että rahallisesti. Saikku ja Kokko korostavat sosiaalisia suhteita, joita työpaikoilla tehdään. Kokon ja muiden (2020, s. 206) mukaan välityömarkkinatyö toi työntekijöille merkityksellisyyden tunnetta päiviinsä. Haastatellut kertoivat, kuinka merkityksellinen työ ja ihmisten tapaaminen nosti toiveikkuutta ja oli voimauttavaa. Lisäksi koettiin kasvanutta itsetuntoa, saatiin positiivista palautetta sekä motivaatiota kohti uusia työmahdollisuuksia ja tulevaisuutta.

Kiinteällä viivalla kehystetyt kokemukset kuvaavat merkityksellisyyden hetkiä ja katkoviivalla kehystetyt merkityksettömyyden hetkiä.

Kuvio 1. Työn merkityksellisyyttä kuvaava 4C-malli (Martikainen & Oikarinen, 2023, s. 26).

Martikaisen ja Oikarisen (2023, s. 26) *Työn merkityksellisyyttä kuvaava 4C-malli* kuvastaa työn muita ulottuvuuksia, kuin vain tapa saada toimeentulo. Työ esimerkiksi luo yhteenkuuluvuutta ja malli kuvantaa työn sosiaalisen arvon merkittävyyttä. Toisaalta malli myös kuvailee kahlitsevuuden (Confinement) osuutta, eli merkityksettömyyden hetkiä. Silloin kun työstä ei koettu myötävaikuttamista tai muuntuvuutta, ei myöskään koettu merkityksellisyyden tunteita. Toisaalta työn merkityksellisyyttä syntyi, kun työtä tehtiin yhdessä muiden kanssa, muita varten tai kun siihen liittyi kokemuksia, joista työntekijä sai myönteisiä vaikutuksia omaan elämään, kokemusmaailmaan tai minäkuvaan. Martikaisen ja Oikarisen (2023) näkemys työn merkityksellisyydestä näyttäytyy myös välityömarkkinaosallistujien kokemuksissa. Paltamon välityömarkkinahankkeen (Kokko, 2013) osallistajat kokivat erityisesti sen tuovan elämään mielekkyyttä, arvostusta, itseluottamusta, kokemusta tarpeellisuudesta sekä apua katsomaan elämässä eteenpäin. Paltamon hankkeeseen osallistunut 50-vuotias mies kuvailee osallistumistansa ”Kyllä se on se toimeentulo ja omavoimaisuuden tunne, että tässä pärjätään omillaan. Ja samalla kasvattaa itseluottamusta, kun ei tarvitse toimeentuloa anoa, vaan sen saa omalla työpanoksella” (Kokko, 2013, s. 121–122).

Mattila-Wiro ja Tiainen (2019, s. 5) painottavat vaikutuksia, joita työ antaa yksilölle. Raportissa mainitaan esimerkiksi, kuinka työ edistää hyvinvointia, terveyttä ja vaikuttaa myönteisesti elämänlaatuun. Taloudellisesta riippumattomuudesta puhumattakaan. Siten on näkyvää, kuinka työ luo kuuluvuutta, merkityksellisyyttä sekä vahvistaa yksilön hyvinvointia ja jaksamista; eli luo osallisuutta. Osattomuuden ”riskiryhmään” voidaan Salmisen ja muiden (2021, s. 83) mukaan kutsua esimerkiksi haavoittuvassa sekä epävakaassa työmarkkina-asemassa olevia, käytännössä tähän määrittyvätkin mukaan esimerkiksi pitkäaikaistyöttömät sekä vammaiset henkilöt. Täten haavoittuvassa asemassa oleville osatyökykyisille osallisuus toimii keskeisenä tekijänä hyvinvoinnille tai sen puutteelle.

3 Toimenpiteet: menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus

EU:n työllisyysstrategioihin kuuluvat *aktivointipolitiikka (activation policy)* ja *aktiivinen osallisuus (active inclusion)* (Kokko ja muut, 2020, s. 199), aktivointitoimien juurien löytyen jo 1990-luvulta (Nyhlen & Gritili Nygren, 2025, s. 1). Myös Suomessa työttömyysetuudet ovat vastikkeellisia ja perustuvat työttömän aktivointiin. Kuitenkin työttömien aktivointipolitiikka on vaikeasti määriteltävää: siinä risteää sekä työvoima-, sosiaalipoliittiset tavoitteet sekä toimet (Saikku, 2018, s. 107). Aktivointipolitiikan tavoitteiksi Saikku kuvaa työvoiman tarjonnan ja työllisyyden lisäämisen sekä heikossa asemassa olevien osallisuuden edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyä. Osatyökykyisten työllistyminen asettuu aktivoinnin ja TE-palveluiden maailmaan, mutta millaista tämä todellisuus on osatyökykyiselle, jonka työkyky ei ole riittävä avoimille työmarkkinoille työllistymiseen, eikä osatyökyvyttömyyseläkkeelle? Miten välityömarkkinat vastaavat ristiriitoihin, joita osatyökykyiset kohtaavat?

Tässä luvussa käsitellään välityömarkkina- sekä työllistymistoimien menneisyyttä, nykyhetkeä sekä lopuksi siirretään katse kohti tulevaisuutta. Luvussa hyödynnetään jo aiemmin määriteltyä osallisuuden viitekehystä sekä perehdytään toimenpiteiden toimimattomuuden syihin. Millaisina nykyhetken toimenpiteet näyttävät, entä millaista työskentelyä tulevaisuus vaatii? Välityömarkkinoiden käsittelyn lisäksi avataan aiemminkin mainittuja aktivointitoimia havainnollistamaan työttömyyden vaikeuksia sekä työvoimapalveluiden vaikeuksia kohdata osatyökykyisten sosiaalisten tarpeita.

3.1 Poliittiset tavoitteet osatyökykyisten työllistymisessä

Poliittinen kenttä on merkittävä vaikutusalusta osatyökykyisten integroimiselle sekä välityömarkkinoiden tukemiselle. Valtionhallinnollisella tasolla voidaan taloudellisesti tukea välityömarkkinoita, mutta myös toimia esimerkkinä ja mallina osatyökykyisten työllistämiseksi. Lisäksi muutokset lainsäädäntöön sekä palvelujärjestelmiin, pystyvät nopeuttamaan, helpottamaan sekä tukemaan työllistymistä. 1.1.2025 työ- ja elinkeinopalvelut siirtyivät valtiolta kunnille. Tavoitteena uudistuksella on ollut ”edistää

parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisätä työ- ja elinkeinopalveluiden tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta” (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.). Työttömyystoimien toimintakentän ollessa poliittinen, asettuu sinne myös paljon ennakkoluuloja sekä ideologisia asenteita. Merkittävää osallisuuden ja osatyökykyisten osalta onkin asenteet, ennakkoluulot sekä subjektiiviset näkemykset valtion roolista sekä yksilön vastuusta. Artikkelissa *Mitä työttömän syyksi voidaan lukea – Empiirinen tarkastelu työttömyysturvan saamisen edellytyksiin tehdyistä hallituksen esityksistä* (Lähtenmäki, 2025, s. 683) nostetaan esille, kuinka hallituksen esityksissä tai lausunnoissa koskien toimeentuloturva ei eksplisiittisesti näkynyt sanoja kuten ”ihmisoikeus” tai ”ihmisarvoinen elämä”. Toisaalta juuri näitä voidaankin pitää työttömyysturvan syynä ja aikomuksena: turvata toimeentulo ja siten perustusoikeudelliset oikeudet. Lähtenmäki (2025) korostaa seuraavanlaista ajatusta:

Tutkimukseni aineisto kuvaa tarinan, jossa työttömäksi joutuneen yleisestä oikeudesta turvaan ja korvaukseen on siirrytty etuudensaajan aktiivisuutta edellyttävän vastasuorituksen kautta tosiasiallisesti velvollisuuteen ansaita turva. Toimeentuloturva saadakse työttömän on käyttäydyttävä oikealla, hallituksen määräämällä tavalla, huolimatta siitä tuottaako tuo käytös työllistymistä. Aktiivisuutta voi pitää monella tavalla positiivisena ja toivottavana tavoitteena, mutta sen asettamisessa toimeentulon pantiksi tulisi huomioida paljon yksilöllisemmin kunkin työttömän resurssit, toiveet ja motivaatio (s. 683).

Lähtenmäki viittaa kokoomuslaisen kansanedustajan 2018 elokuiseen kommenttiin aktivointitoimista, jossa todetaan, etteivät aktivointitoimet yleensä työllistä, mutta toimivat pelotteena (2025, s. 683). Saikku (2018, s. 106) taas kuvaa aktivointipolitiikan tavoitteiksi työvoiman tarjonnan ja työllisyyden lisäämisen sekä heikossa asemassa olevien osallisuuden edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn. Lähtenmäki (2025, s. 682) kritisoikin julkisen, valta-positiosta tulevan puheen juurruttavan Suomeen yleistä käsitystä työttömyydestä yksilöllisenä moraali-ongelmana. Lähtenmäen mukaan työttömyysturvan muutosesitykset, erityisesti heikennykset, ovat usein perusteltu ilman tutkimustietoa, jopa sen vastaisesti sekä ”sosiaalisessa tyhjiössä”. Näin päätöksissä, erityisesti heikennyksissä, perustuslakivaliokunta ei pohtinut esitysten mahdollisia kumuloivia vaikutuksia. Mitä Lähtenmäen ja Saikun artikkelit empimättä näyttävät, on

kuinka työllisyys, työllistyminen, työttömyysturva, pitkälti jokainen “työ” -alkava sana, on politisoitu sekä latautunut. Kuitenkin mikäli aktivointitoimet ovat juuri “pelote”, on vaikea nähdä niiden palvelevan mitään muuta, kuin valtaapitävien narratiiveja “elämäntapatyöttömistä”.

Samaa ajatusta jakaa Pajukoski (2012, s. 203) kuvaten yksilön oikeuksien toteutumisen tasapainoilevan päivänpolitiikan ja päätöksentekijöiden henkilökohtaisten näkemysten ja asenteiden sekä yksilön suojelun ja itsenäisyyttä tukevien merkitysten välillä. Aktivointistrategioiden toimivuutta kuvataan pakotteiden ja sanktioiden uhkailulla, joka ensisijaisesti toimii tarkoituksena lisätä halukkuutta työn vastaanottamiseen. Aktivointitoimet eivät siten tavoittele kuntoutusta, sosiaaliturvaa tai esimerkiksi yksilön työvalmiuksien parantamista. Siten yksilöltä edellytetään järjestelmän ehdoilla määriteltyä aktiivisuutta, toisaalta omaehtoisen aktiivisuuden seurauksena on lähes poikkeuksetta sanktio, käytännössä työttömyysturvan maksamisen keskeyttäminen (Pajukoski, 2012, s. 269). Tämä näyttäytyi käytännössä, kun vanhainkodissa ilmaiskonsertteja soittanut maahanmuuttaja menetti työttömyystukensa (Sevimli, 2025). Kela katsoi hänen vapaaehtoistyönänsä tehdyt konsertit yrittäjyydeksi.

Useamman hallituksen hankkeissa ja tavoitteissa on korostunut työllisyyden lisääminen. Juha Sipilän hallituksen yksi kärkihankkeista *Kaikki mukaan työelämään Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) kärkihankkeen tuloksia ja suosituksia* (Mattila-Wiro & Tiainen, 2019) pyrki vahvistamaan osatyökykyisten asemaa työmarkkinoilla. Petteri Orpon hallituksen Työkykyinen Suomi 2023–2027 (Tarvainen ja muut, 2024) listaa hallituksen tavoitteeksi edistää vammaisten ja osatyökykyisten arvostusta työelämässä sekä mahdollistaa joustavammat mahdollisuudet osallistumiseen. Työllisyys on keskeinen poliittinen teema, johon liittyy merkittävää kiistanalaisuutta, joka heijastuu sen politisoitumisena sekä työllisyyden ja politiikan välisenä vuorovaikutussuhteena. Työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalat säätelevät välityömarkkinoiden toimintaa Suomessa (Välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmä, 2019). Kehittäessä välityömarkkinoita, on

siten vastuu laajalti ministeriöissä. Toisaalta työllisyyspalveluita toteutetaan laajalti paikallisella tasolla.

Nyhlen ja Gritili Nygren (2025) käsitellävät paikallisia työmarkkinaohjelmia, niiden hallinnointia sekä täytäntöönpanoa. Työmarkkinaohjelmia käsitellään paikallisella tasolla, huomioiden kansallisen tason mandaattien tuomat tiukat raamit ja rakenteet. Toteutuksessa näyttäytyy merkittävästi ristiriitoja: paikallisella tasolla pyritään huomioimaan yksilöiden ja yhteisöjen yksilölliset tarpeet, samalla huomioiden valtiollisen tason tuomat rajoittajat raamit ja linjat. Keskiössä nouseekin huoli siitä, kuinka valtiolliset tason rajoitteet toimivat auttamaan yksilöitä. Olennaista olisikin pohtia, kuinka hyvin valtaapitävät ymmärtävät paikallisen työvoimapalveluiden arjen ja toimivuuden. Ovatko ylhäältä annetut ohjeet, sääntelyt ja toimintatavat sellaisia, jotka toimivat myös käytännössä? Toisaalta Nyhlen ja Gritili Nygren (2025, s. 15) nostavat esiin poliittisen keskustelun huolen kansallisen politiikan vaikutuksista työmarkkinaohjelmien vakauteen ja tehokkuuteen. Ei-lakisäätäinen ja budjettiriippuvainen toimiala muuttuu ja paikallisen autonomia on riippuvainen kansallisesta tuesta. Siten muuttuva poliittinen ympäristö määrittää työmarkkinapalveluiden toimintaa.

Myös hallitusohjelmissa osatyökyvyn teemat toistuvat. Yleinen intressi osatyökykyisten aseman parantamiseen löytyy, mitä voikin selittää työllisyyden nostamisen positiivisilla seurauksilla. Oheisessa taulukossa näkyy tiivistetysti viimeisen kolmen hallituksen hallitusohjelmien tavoitteet osatyökykyisten osalta.

Taulukko 2. Hallitusohjelmien tavoitteita osatyökykyisten osalta.

Hallitus	Tavoitteet
Orpo "Vahva ja välittävä Suomi"	Osatyökykyisten työllistymisen parantaminen, osatyökykyisten arvostuksen edistäminen, joustavammat mahdollisuudet osallistua työelämään (Valtioneuvosto, 2023, s. 67).
Marin "Osallistava ja osaava Suomi"	Suurin potentiaali työllisyyden kasvussa niissä ryhmissä, jossa nyt matala työllisyys, työttömyyden tai työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisen takia (Valtioneuvosto, 2019, s. 16).
Sipilä "Ratkaisujen Suomi"	Sosiaaliturvajärjestelmä osatyökykyisten työllistymistä kannustavaksi, edistetään työllistymismahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille (Valtioneuvosto, 2015, s. 22).

Siten intressiä osatyökykyisten työllistämiseen löytyy. Orpon hallitus ohjelmassaan haluaa ottaa käyttöön kustannustehokkaan osatyökyvyttömyyden sekä lisätä osatyökykyisten mahdollisuuksia osallistua joustavammin työelämään (Valtioneuvosto, 2023, s. 67). Marinin hallituksen ohjelmassa suurin potentiaali työllisyyden kasvuun osalta löytyy niistä ryhmistä, joissa on nyt matala työllisyys (Valtioneuvosto, 2019, s. 16) ja Sipilän ohjelmassa sosiaaliturvajärjestelmää muutetaan kannustamaan osatyökykyisten työllistymistä (Valtioneuvosto, 2015, s. 22). Millaisia toimenpiteitä tavoitteiden osalta on tehty?

3.2 Nykyiset toimenpiteet – mahdollisuudet ja haasteet

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (2001/189) säätelee toimenpiteistä, joilla parannetaan työttömän henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä osallistua koulutukseen ja työvoimaviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. Laki määrää myös aktivointisuunnitelmasta, jonka tarkoituksena on parantaa työttömän henkilön työllistymisedellytyksiä ja parantaa hänen elämänhallintaansa. Aktivointisuunnitelmaan voi sisältyä esimerkiksi työllistymiä edistäviä sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kuntoutuspalveluja sekä kuntouttavaa työtoimintaa. Suunnitelmat on koettu tarpeellisiksi, mutta niillä ei ole ollut merkittäviä vaikutuksia työllistymiseen; aktivointisuunnitelmilla ei todettu merkittävää positiivista vaikutusta, verrattuna muihin pitkäaikaistyöttömiin (Kokkonen, 2008, s. 300–308).

Työ- ja elinkeinoministeriön *Vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus* (Terävä ja muut, 2011, s. 111) osoitti, että toistuva palveluihin ja työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin osallistumisen tehokkuus on vain tiettyyn pisteeseen asti toimivaa. Ongelmaksi osoittautuu, että työttömyyden juurisyytä ei ole tunnistettu TE-toimistoissa. Siten pitkäaikaisen työllistymisen kannalta olennaista on huomioida yksilön oma tilanne ja siihen vaikuttavat tekijät. Toinen havainto raportissa koski palkkatuetta työtä. Raportin mukaan yritykset pystyvät tarjoamaan parhaiten avoimille työmarkkinoille työllistymistä, verrattuna kuntatyönantajiin ja yrityksiin. Tämän lisäksi havaittiin, että työttömien tukityölle osoittamia odotuksia vasten, usein palkkatyöllä työllistetään ilman aikomusta jatkaa työsuhdetta palkkatukijakson jälkeen.

Mattila-Wiron ja Tiaisen (2019) raportti käsittelee entisen pääministeri Juha Sipilän hallituksen kärkihanketta. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa osatyökykyisten asemaa työmarkkinoilla sekä muuttaa työelämän asenteita avoimemmiksi ja myönteisemmiksi. Raportissa nostetaan esille erilaisia toimenpiteitä, joita sosiaali- ja terveysministeriössä sekä työ- ja elinkeinoministeriössä on tehty helpottaakseen osatyökykyisten työllistämistä ja työssä jatkamista. Raportissa nostetaan esiin Suomen laaja ja monipuolinen palveluiden, etuuksien ja keinojen kirjo. Haasteena tässä on järjestelmän pirstaleisuus: tarvitsemaansa apua voi olla vaikea löytää ja yksilö saattaa jäädä vaille tarvitsemaansa apua. Palvelujärjestelmää kuvaillaan laajana, jopa harva palveluissa toimiva ammattilainenkaan hallitsee sitä (Mattila-Wiro & Tiainen, 2019, s. 22–27).

Raportissa mainitaan myös palvelujärjestelmän katkokkien tai viiveiden hinta: nämä ovat kalliita ja raskaita työnantajille, ammattilaisille sekä asiakkaille (s. 27). Tämä näyttää myös, kuinka ministeriöissä havaitaan, millaisia vaikutuksia työttömyydellä on sekä yksilölle itselleen sekä koko palvelujärjestelmälle. Siten tavoitteenmukaista on kehittää palvelujärjestelmiä tukemaan yksilön polkua, avunsaamista sekä työllistymistä. Vastaamaan nykyisiin työmarkkinatoimiin, kuten aktivointitoimiin, jotka epäonnistuvat

tukemaan osatyökykyisten hyvinvointia ja työvalmiuksia, tutkielma nostaa esille välityömarkkinat.

South ja muut (2011) käsittelevät välityömarkkinahanketta *Community Health Apprentices Project*, joka toteutettiin kahdella naapurustolla Bradfordissa, Englannissa. Hankkeen jälkeen osallistujat kokivat etenkin lisääntyntä itsevarmuutta ja itseluottamusta, työllistäneet organisaatiot taas saivat laajempaa ja kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä asiakkaille. Täten välityömarkkinahankkeesta hyötyä saivat sekä työllistetyt osallistujat, että työllistäneet organisaatiot.

Taulukko 3. *Community Health Apprentice* -hankkeeseen osallistumisen hyödyt (South, Jackson & Warwick-Booth, 2011, s. 14).

Yksilötason hyödyt	Hyödyt työllistäneelle organisaatiolle
Lisääntynyt itseluottamus ja itsetunto.	Lisää resursseja toimintaan.
Taitojen kehittyminen, esimerkiksi tietotekniset taidot, esiintymistaidot ja terveysalan taidot.	Monipuoliset kokemukset rikastuttavat työympäristöä.
Lisääntynyt tieto sekä omasta terveydestä, että yhteisön terveydestä.	Erilaiset näkökulmat ja suhteet asiakkaisiin, toisinaan kokonaisvaltaisempi lähestyminen.
Henkilökohtainen kehitys koulutuksen ja työkokemuksen kautta.	Paikalliset yhteydet ja ruohonjuuritason lähestymistavan arvo paikallisten ihmisten kanssa.
Muutokset omassa terveyskäyttäytymisessä, esimerkiksi terveellisemmän ruokavalion omaksuminen.	Kumppanuuksien ja paikallisten verkostojen rakentaminen osallistumisen kautta.
Parantuneet sosiaaliset suhteet.	

Kokko (2013, s. 113–114) käsittelee artikkelissaan Paltamon työllisyyskokeilua. Kainuulaisen kunnan välityömarkkinahankkeen *2009–2013 Työtä kaikille* perusajatuksena oli käyttää työttömiin kohdistuva passiivinen toimeentuloturva työttömien palkkatyöhön työllistämiseen sekä aktivointiin. Kokeilu siirsi työttömiä passiivisesta tuesta aktiivitoimiin. Hanke mahdollisti osallistujille palkkatyön välityömarkkinoilla, jolloin sosiaaliturvasta muuttui palkka ja työsuhteesta kertyi eläkettä. Osallistujille etsittiin tekijälle sopiva työ, tarjottiin työvalmennusta sekä kuntouttavia ja

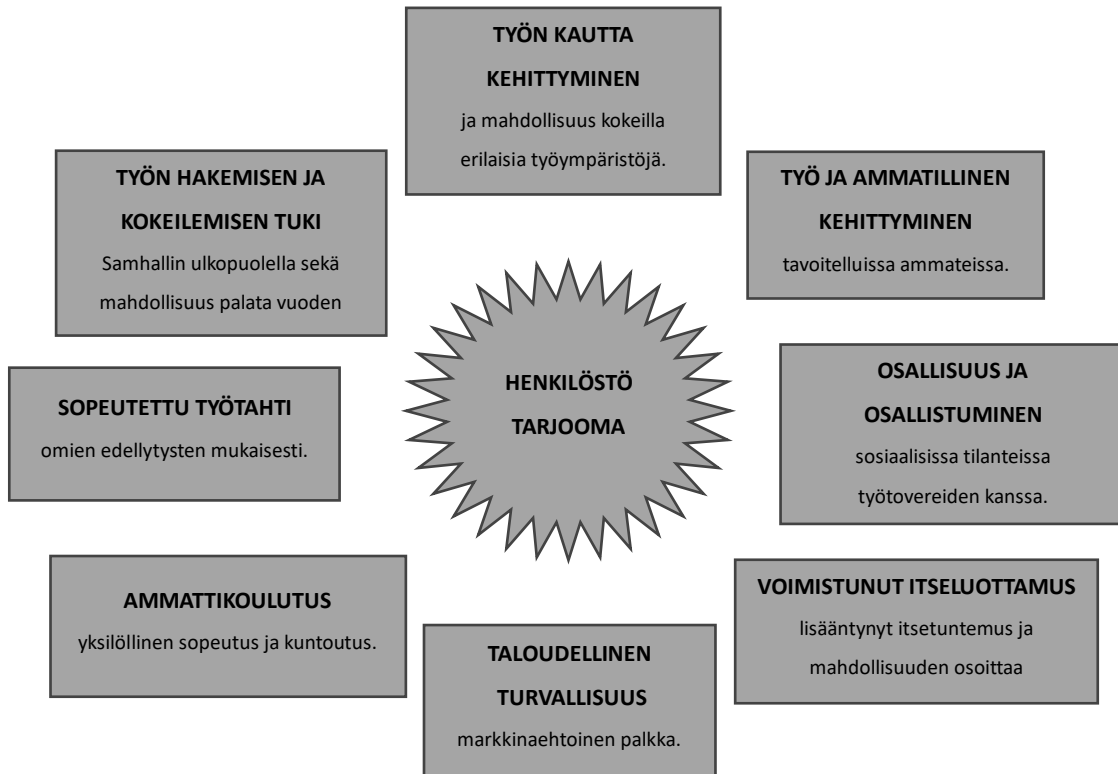
työllistäviä tukitoimia. Työllisyyskokeilun osallistuminen lisäsi ikääntyneiden aktiivisuutta, motivoitumista sekä sitoutumista työnhakuun ja työssäkäyntiin. Avoimille työmarkkinoille siirtyminen hankkeesta edellytti hyviä työllistymisvalmiuksia, jossa keskeisenä toimi työn palkitsevuus, työyhteisöön sitoutuminen ja työllistymisen reunaehdot. Välityömarkkinatyöskentely paransi työllistettyjen työelämävalmiuksia, mutta harvoille avautui mahdollisuus työllistyä avoimille työmarkkinoille (Kokko, 2013, s. 124). Tähän syyksi voi olla esimerkiksi kokeilun kohderyhmä (ikäntyneet, yli 50-vuotiaat) tai kokeilun sijainti (pieni kunta pohjoisessa). Tutkimuskysymyksien kannalta olennaista on kuitenkin kokeilun selkeät positiiviset vaikutukset työvalmiuteen.

Esimerkkinä *Community Health Apprentice* ja Paltamon hanke näyttävät miten nykyisten aktivointitoimien puutteita voidaan täyttää. Osatyökykyisten työllisyysvalmiuksia ja työkykyä voidaan kehittää tukemalla hyvinvointia sekä auttamalla yksilöitä kohti onnistumisen ja itseluottamuksen kokemuksia. Katsoessa taaksepäin, voidaan kuitenkin nähdä merkittävä yritys kehittää välityömarkkinoita ja osatyökykyisten asemaa työelämässä. Ylen artikkelissa (Sullström, 2024) nostetaan esille, kuinka valtiokin etsii töitä osatyökykyisille. Vuonna 2022, työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle perustettiin valtion omistava erityistehtäväyhtiö, Työkanava Oy. Yhtiön tehtävänä oli työllistää kaikkein vaikeimmassa asemassa olevia työttömiä. Kuitenkin vuonna 2024, osana Orpon hallituksen kehysriihen julkisen talouden tervehdyttämistä koskevia toimia, Työkanava Oy lakkautettiin (Valtioneuvosto, 2024a). Tiedotteen mukaan toiminta ei ollut käynnistynyt tavoitteiden mukaisesti. Mäkisen (2021, s. 14–19) selvitystyössä perehdytään osatyökykyisiin sekä mahdollisuuteen perustaa valtiollinen välityömarkkinatoimija. Selvitystyö perustui pitkälti naapurimaahamme Ruotsiin ja valtion omistamaan Samhall-yhtiöön.

Samhall AB, yksi maan suurimmista yrityksistä työllistää Ruotsissa vammaisia henkilöitä, joilla on alentunut työkyky. Yhtiö myös tukee työntekijöiden siirtymistä muiden työnantajien palvelukseen. (Lindberg, 2018, viitattu teoksessa Kajanoja, 2018, s. 290) Lindbergin käsittelee artikkelissa *Osatyökykyisten työllistyminen Ruotsissa ja Samhall*

yhtiön historiaa, merkitystä ja paikkaa Ruotsissa (Kajanoja, 2018, s. 287–297). Lindberg pohtii myös, miten Samhallin mallia hyödynnettäisiin Suomessa, millaisia vaikutuksia tällä olisi sekä työllisyysasteeseen, että esimerkiksi tukien kokonaiskustannuksiin ja rakenteeseen. Artikkelin julkaisun jälkeen Samhallin mallia todella hyödynnettiin Suomessa, mutta säästö- ja tehokkuussyistä yritys lakkautettiin (Valtioneuvosto, 2024b). Olennaista olisikin pohtia, miten mallin toteutus olisi voinut olla toimivampaa, sillä Ruotsissa Samhall AB on merkittävä toimija, niin yritysmaailmassa, kuin alentuneen työkyvyn työllistäjänä. Työkanavan tuoreuden vuoksi ei kokeilusta löydy aiempaa tutkimusta. Työkanavan lakkauttamista kommentoi kuitenkin esimerkiksi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, vastustaen lakkauttamista. SAK nostaa esille, kuinka Työkanavan lakkauttamisen esitysluonnoksen perustelut ovat puutteelliset ja suppeat. Lisäksi lausunnossa kritisoidaan, ettei yhtiölle annettu mahdollisuutta saavuttaa asetettuja kunnianhimoisia tavoitteita ja tarpeellisuuttaan (SAK, 24.6.2024). Yhtiön toiminta alkoi vaiheittain vuonna 2022 ja kevään 2024 kehysriihessä yhtiö esitettiin lakkauttavaksi.

Alla oleva kuvio, muodostettu teoksen *Työllisyyskysymys* (Kajanoja, 2018, s. 292) kuvioista näyttää, kuinka Samhall ei ole vain työpaikka, mutta välityömarkkinallinen toimija, joka tukee työntekijöiden sosiaalisia tarpeita. Esimerkiksi sopeutettu työtahti on toimenpide, joka voi olla merkittävä apu osatyökykyiselle työntekijälle. Palveluissa korostuu myös osallisuus ja osallistuminen, koulutus ja sekä henkilökohtainen, että ammatillinen kehittyminen.

Kuvio 2. Samhallin tarjoamat palvelut työntekijöilleen (Kajanoja, 2018, s. 292).

3.3 Jatkotoimenpiteet välityömarkkinoiden kehittämiseen

Aiemmissa alaluvuissa tutkielma on käsitellyt toimenpiteitä ja toimintatapoja koskien työllisyyttä ja aktivointitoimia. Huomioitavaa on, kuinka jatkuvista tavoitteista koskien työllisyyttä ja osatyökykyä huolimatta, on tavoitteiden saavuttamiseen vielä runsaasti työtä. Lisäksi näyttäytyy, kuinka aktivointimallit ja työllisyyspalvelut keskittyvät pikaiseen työllistymiseen uhkailun ja pelottelun avulla (ks. Pajukoski, 2012; Lähteenmäki, 2025). Vaikka puskeminen voi edistää joitakin ryhmiä, on tiedostettava osatyökykyisten omat rajoitteet ja haasteet. Blomgren (2023, s. 26) mukaan laaja palvelu- ja etuusjärjestelmä, aktivointitoimet sekä tarpeiden moninaisuus johtavat siihen, että heikossa työmarkkina- asemassa olevat joutuvat siirtymään eri palveluiden ja etuuksien välillä. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa yksilö kokee putoavansa sosiaaliturvajärjestelmän väliin tai tulevansa poiskäännytyksi. Blomberg (2023, s. 40) mukaan lainsäädännön tavoitteet eivät ole

täysin sisäistyneet työ- ja toimintakyvyn sekä työllisyyden tukemiseen. Siten nykyiset toimenpiteet, jotka keskittyvät pikaiseen työllistymiseen, keskittyvät enemmän poliittisiin tavoitteisiin, kuin yksilön asianmukaiseen työllistymiseen. Huomioitavaa on, että Samhallin, Ruotsin valtion osakeyhtiön, kaltainen malli voisi vastata juuri näihin tarpeisiin, mikäli toteutettu toimivalla tavalla.

Onnistuneiden välityömarkkinoiden edellytyksi Finn ja Simmonds (2003, s. 67–69) määrittelevät kohdistamisen kaikista heikoimmassa asemassa oleviin sekä tiettyihin maantieteellisiin alueisiin, suunnittelun ja valvonnan paikallisella tasolla, panostuksen henkilöstömäärään sekä siirtymisen etuuksista palkattuun työntekoon. Lisäksi keskiössä ovat tukitoimet, mahdollisuus kouluttautumiseen, työn läheisyys avoimiin työmarkkinaolosuhteisiin ja kansallisten aloitteiden integrointi. Nämä edellytykset täyttävät työmarkkinatoimet voisivat siten auttaa osatyökykyisiä, sillä ne tukevat yksilön muitakin tarpeita, kuin vain toimeentuloa.

Paltamon välityömarkkinahankkeessa harvoille avautui mahdollisuus työllistyä avoimille työmarkkinoille, mutta hankkeesta seurasi muita merkittäviä positiivisia vaikutuksia työvalmiuteen (Kokko, 2013, s. 124). Pohtiessa Paltamon hankkeen suhdetta Finn ja Simmondsin (2003, s. 68) määrittelemiin onnistuneiden välityömarkkinoiden edellytyksiin, voidaan huomata, että Paltamon hanke toimi täystyöllisyshankkeena. Siten hanke kohdistui myös ihmisiin, jotka olivat juuri tulleet työttömiksi. Yhdeksi edellytykseksi onnistuneille välityömarkkinoille Finn ja Simmonds (2003) määrittelemät kaikista heikoimmassa asemassa oleviin kohdistamisen. Paltamon hankkeessa tilanne ei ollut näin. Lisäksi voidaan pohtia, olivatko hankkeen resurssit riittävät ja millainen läheisyys avoimiin työmarkkinoihin pienellä pohjoisen kunnalla oli.

Osa välityömarkkinatyöpaikoista hyödyntävät sosiaalietuuksia työntekijöiden taloudellisessa tukemisessa, osassa taas työntekijät saavat palkkaa. Esimerkiksi Paltamon hankkeessa työttömät siirtyivät toimeentuloturvasta palkkatyöhön, jolloin he lisäksi kerryttivät eläkettä (Kokko, 2013, s. 113–114). Yksi välityömarkkinoiden

mahdollisuuksista onkin tämä, nyt kuluvia toimeentulo- ja työttömyysetuuksia voitaisiin kohdistaa hankkeisiin vähentämään toimintakuluja. Samalla osallistujat saisivat osallisuutta, läheisyyttä työelämään sekä tukea arkeen ja työllistymiseen. Lisäksi mikäli osallistujille maksettaisiin palkkaa, kerryttäisivät he myös eläkettä.

Taulukko 4. Tiivistelmä välityömarkkinoiden kritiikistä ja vastauksista niihin (Finn & Simmonds, 2003, s.

Kritiikki	Välityömarkkinoiden vastaus	Katsauksen ja kyselyn vastaus
Korkeat kustannukset	Saattaa maksaa enemmän, mutta hyödyt yksilölle ja yhteisölle ovat sen arvoisia.	Ohjelmat ovat kalliimpia, muttei niin kalliita kuin aiemmin ajateltiin.
Rekrytoivat hyvin työllistyviä	Vapaaehtoisuus on tärkeää, mutta ohjelmat kohdistuvat silti heikommassa asemassa oleviin.	On jonkin verran näyttöä, että muut kuin New Deal -ohjelmat rekrytoivat paremmin työllistyviä henkilöitä, mutta nämä muodostavat vain noin kolmanneksen kaikista ohjelmista.
Irrottavat ihmiset aktiivisesta työhausta	Suurin osa osallistujista on lopettanut aktiivisen työhaun, ohjelmat auttavat palaamaan siihen.	Ohjelmat keskittyvät enemmän työmarkkinatuloksiin kuin muut väliaikaiset ohjelmat.
Useat tavoitteet hämärtävät työmarkkinatavoitetta	Kyllä ja tämä on hyödyllistä.	Tavoitteita on useita, mutta työmarkkinatulokset ensisijaisia.
Korkea mahdollisuus syrjäytyä	Vain jos ohjelma on erittäin laaja ja työtehtävä ei sovi.	Suurissa kansallisissa väliaikaisohjelmissä syrjäytymisriski on suuri, mutta ohjelmien pieni koko ja paikallinen ohjaus vähentää sitä.
Työllistymistulokset eivät ole parempia	Välityömarkkinaohjelmien väitetään kaksinkertaistavan New Deal -ohjelman työllistymistulokset.	Kysely viittaa siihen, että New Deal -ohjelman tulokset ovat parantuneet huomattavasti, jopa yli kaksinkertaisesti, vastaavia havaintoja myös kansainvälisesti.

Finn ja Simmonds (2003, s. 94) määrittelevät välityömarkkinoihin (ILMs) kohdistuvaa kritiikkiä ja vastaavat tutkimuksensa perusteella niihin. Kuviossa mainittu New Deal on Britanniassa toiminut työllistymisohjelma, jonka avulla henkilöiltä, jotka eivät osallistuneet työllistymistoimiin, voitiin katkaista työttömyystuet (Jarvis, 1997, s. 6–7). Välityömarkkinoiden kustannuksia pohtiessa voidaan miettiä vaihtoehtokustannuksia sekä työn arvoa yhteisölle. Tätä ajatusta jakaa myös Finn ja Simmonds (2003, s. 94) painottaen välityömarkkinoiden tuotuja hyötyjä sekä yksilölle että yhteisölle. Kuviossa näyttäytyy kuinka välityömarkkinoiden työllistymiset voivat olla jopa puolet enemmän kuin New Dealin, sama diskurssi näkyy myös ulkomailla.

Kokko (2013, s. 125) jakaa artikkelissaan työllistymistä estäviin yksilöllisiin tekijöihin sekä yhteiskunnallisiin esteisiin. Yksilöllisiin tekijöihin liitetään lähinnä työkyky- ja ammattivaatimukset, yhteiskunnallisiin esteisiin taas työvoiman kysynnän ja tarjonnan lait. Lisäksi Ylistö (2015, s. 113) painottaa kuinka työnhakuhaluttomuus ei ole puhtaasti yksilöllinen ilmiö. Työllistymiseen vaikuttavat myös rakenteelliset olosuhteet, eritoten vallitseva työmarkkinatilanne, sama toistuu myös Saikku ja Kokko (2012, s. 14) sekä Blomgren (2023, s. 24), jotka korostavat työllistymisen ehtoja sekä niiden muodostumista suhteessa olemassa oleviin rakenteisiin. Työmarkkinoiden rakenteeseen ja kysynnän lisäämisen voidaan kuntoutuksessa vaikuttaa hyvin rajallisesti. Siten Saikku ja Kokko (2012, s. 14) pohtivat palkkatyötä tavoitteena. Tulisiko palkkatyön olla ainut tavoite vai voiko mahdollisuus omanlaiseen hyvään elämään ja toimeliaisuuteen olla arvokasta sekä tavoiteltavaa? Täten tulee pohtia millaisena aktivointitoimet sekä työllisyystoimet nähdään. Palveleeko järjestelmä kaikkia ja tulisiko keinolla millä hyvänsä pitää ihmiset perinteisillä avoimilla työmarkkinoilla?

Myös Elonen ja muut (2017, s. 292) pohtivat polkuja, joissa työttömyydenhoito toimii ja asiakas työllistyy. Aktiivisen ja kunnollisen työttömän odotetaan etsivän aktiivisesti töitä, kouluttautuvan, osallistuvat palveluihin ja vastaavan työtarjouksiin. Tällaiset työttömät usein orientoituvat aktiivisille työmarkkinoille. Kuitenkin toisena erona tällä ryhmällä työttömiä oli pääsääntöisesti muita haastateltuja paremmat resurssit kuten yhtenäinen

työhistoria sekä heillä oli vähäisemmät rajoitteet, eikä vakavia terveysongelmia. Siten kuten Paltamon kokeilun (Kokko, 2013), myös Elonen ja muut (2017) korostavat, kuinka avoimille työmarkkinoille työllistyvät paremmassa asemassa olevat.

Henrikssonin ja muiden (2026 s. 6) mukaan kehitettyjen toimintamallien täysimääräinen hyödyntäminen ei onnistu, sillä lyhytkestoisissa kehittämishankkeissa ei voida kiinnittää tarpeeksi huomiota ja resursseja mallien toimeenpanoon ja juurruttamiseen. Jacksonin ja muiden (2011 s. 16) mukaan laajempaa ymmärrystä välityömarkkinahankkeiden seurauksista tulee tutkia. Aiemmissa tutkimuksissa kuten Kokko (2013) on löydetty positiivisia vaikutuksia henkilön henkilökohtaiseen kehitykseen ja työvalmiuksiin, mutta olennaista on perehtyä hankkeiden kestävyteen ja toimien pitkäaikaisuuteen.

Tutkimuksissa korostuu laajemman välityömarkkinaymmärryksen muodostaminen, pitkänäköisten toimien tärkeys, yksilöllisyyden huomiointi sekä rakenteellisten olosuhteiden rooli. Vaikka kattavampaa ymmärrystä välityömarkkinoista tarvitaan, on tärkeää huomioida jo aiemmissa tutkimuksissa nousseet tulokset: välityömarkkinat ovat onnistuneet edistämään yksilön työvalmiuksia sekä itsetuntoa (Kokko, 2013, s. 124), aktivointitoimet taas eivät ole tavoitelleet kuntoutusta, sosiaaliturvaa tai esimerkiksi yksilön työvalmiuksien parantamista (Pajukoski, 2012, s. 269).

Tutkielma korostaa seuraavien näkökulmien merkittävyyttä välityömarkkinoille ja työvoimapalveluihin, jotta osatyökykyisten asemaa työelämässä voidaan kehittää.

- 1) Työvoimapalveluissa tulee huomioida asiakkaan tausta sekä työttömyyden juurisyyt (Terävä ja muut, 2011, s. 111). Hajanainen entinen työhistoria, rajoitteiden määrä sekä vakavat terveysongelmat vaikeuttavat avoimille työmarkkinoille työllistymistä (Elonen ja muut, 2017, 292).
- 2) Työskentelyn tulee olla asiakaslähtöistä ja pitkäjänteistä. Toimien ja kehittämishankkeiden juurruttaminen on merkittävää niiden toimivuuden

kannalta (Henriksson ja muut, 2026, s. 6), jotta toimintamalleja voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

- 3) Välityömarkkinoiden tulee olla helposti lähestyttäviä, asiakkaan tarpeita palvelevia sekä asiakkaalle kannattavia.
- 4) Palveluiden tulee olla johdonmukaisia ja jatkuvia, laajat ja vaihtelevat palvelujärjestelmät vaikeuttavat heikossa työmarkkina-asemassa olevan palveluita Blomgren (2023, s. 26).
- 5) Asenteet ja ennakkoluulot tulee huomioida ja osatyökykyisten arvostusta työntekijöinä parantaa.
- 6) Välityömarkkinoita tulee tutkia lisää, jotta laajempi ymmärrys hyödyistä voidaan muodostaa. Huomioon tulee ottaa sosiaaliset, terveydelliset sekä taloudelliset näkökulmat (South ja muut, 2011, s. 1).

Erityisesti siten korostuu, kuinka tavoitteista ja toimista ei seuraa haluttuja lopputulemia. Syynä tähän voidaan nähdä toimien riittämättömyys, resurssien puute sekä se, ettei tilanteen moninaisuutta ja monimutkaisuutta osata huomioida. Lisäksi ongelmana voidaan nähdä, etteivät palvelut tavoita asiakkaita tai etteivät palvelut ole riittäviä tai toimivia. Jatkotoimenpiteet keskittyvät saavutettavuuteen, yksilöllisyyteen sekä pitkäaikaiseen toimintaan. Kirjallisuudessa (ks. Kokko, 2013; Martikainen ja Oikarinen, 2023; Mäntyneva ja Hiilamo, 2018) korostuu merkityksellisyys, yksilöllinen tuki sekä saavutettavuus. Työllisyyspolitiikan, -palveluiden ja aktivointitoimien tavoitteena tulee olla yksilön työllistyminen.

4 Yhteenveto

Tässä kandidaatintutkielmassa on käsitelty välityömarkkinoita mahdollisuutena edistää osatyökykyisten osallistumista ja integroimista työelämään. Tavoitteena on ollut vastata seuraaviin kysymyksiin aiemman kirjallisuuden perusteella:

- 1) Miten välityömarkkinat määritellään tutkimuskirjallisuudessa?
- 2) Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita välityömarkkinoilla on osallisuuden edistäjänä?

Tutkimuskirjallisuudessa välityömarkkinoiden määrittelyt ovat hajanaisia, mutta yhtenäistä niille on näkemys siltana kohti avoimia työmarkkinoita, asettuen niiden ja työttömyyden väliin (ks. Finn & Simmonds, 2003; Kokko, 2013; Kokko ja muut, 2020). Lisäksi tutkimuskirjallisuudessa korostuu erityisesti seuraavat näkökulmat: kohdistuminen haavoittuvassa asemassa oleviin, palkan tarjoaminen tai osallistujan hyödyttäminen sosiaalisesti ja taloudellisesti. Lisäksi ohjelmat tukevat osallistujaa ja kehittävät hänen työllistymismahdollisuuksiaan. Olennaista on myös erottaa välityömarkkinoista muut ohjelmat, kuten siirtymätyöohjelmat (Transitional Employment Programmes) tai väliaikaistyöohjelmat (Temporary Job Creation Programmes). Tutkimuskirjallisuuden avulla tutkielma määrittelee välityömarkkinat työn kannalta seuraavanlaisesti. Välityömarkkinat tarjoavat lyhytaikaisia/osa-aikaisia töitä työvoiman ulkopuolella, erityisen haavoittuvassa asemassa oleville. Työstä saadaan palkkaa tai työ hyödyttää osallistujaa sosiaalisesti sekä taloudellisesti. Lisäksi työ tarjoaa osallistujalle koulutusta, henkilökohtaista tukea ja apua työnhakuun tai hyödyttää yhteisöä.

Tutkielmassa ilmenee, että välityömarkkinoiden rooli siirtymässä kohti avoimia työmarkkinoita on merkittävä erityisesti osatyökykyisille ja vaikeasti työllistyville (Saikku & Kokko, 2012, s. 12–14). Onnistuneet välityömarkkinat kohdentuvat kaikista vaikeimmassa asemassa oleviin (Finn & Simmonds, 2003, s. 68), jolloin osatyökyvyllisten heikentynyt asema työmarkkinoilla korostuu. Tutkielma määrittelee osatyökykyiset

henkilöinä, joilla on käytössään osa työkyvystään sekä hän haluaa käyttää tätä. Henkilön työkykyä vähentää pitkäaikainen sairaus tai vammaisuus. Välityömarkkinoiden mahdollisuudet keskittyvät niiden kykyyn kohdistaa tuki sitä tarvitseville sekä haavoittuvassa asemassa oleville. Lisäksi välityömarkkinat keskittyvät työllistymisen sosiaalisiin näkökulmiin, jolloin yksilön hyvinvointia tuetaan. Haasteena voidaan nähdä tutkimuksen ja laajemman ymmärryksen puute sekä toiminta poliittisessa kontekstissa. Valtiollinen välityömarkkinatoimija aloitti Suomessa vuonna 2022, mutta yhtiölle ei annettu aitoja toimintamahdollisuuksia. Työkanava Oy:n valmistelut voidaan nähdä puutteellisina, jonka lisäksi yhtiö lakkautettiin, ennen kun sille annettiin mahdollisuutta juurtua ja integroitua suomalaiseen työllisyyskenttään.

Lisäksi tutkielma näyttää, kuinka merkittävä kysymys osatyökykyiset ovat poliittisella kentällä. Aikana, jolloin poliittinen keskustelu keskittyy merkittävästi työllisyyteen ja työttömiin, on olennaista keskittyä myös niihin mahdollisuuksiin, joita osatyökyvyllisille kohdennetaan. Osatyökykyisten integroiminen työelämään vaatii poliittisia päätöksiä, asennemuutoksia työnantajissa sekä työkaluja ja resursseja kohdata yksilöitä heidät tarpeidensa mukaan. Siten ainut toimi ei voi olla kehittää välityömarkkinoita, vaan myös avoimien työmarkkinoiden inklusiivisuutta tulee kehittää.

Välityömarkkinoiden käsitteessä tärkeää on sen sosiaalinen arvo ja mahdollisuudet edistää yksilön itseluottamusta, uskoa tulevaan sekä työvalmiuksia. Suomen työttömyysturva keskittyy aktivointitoimiin, joiden käytännön rooli on toimia pelotteena ja kannustaa minkä vain työn vastaanottamiseen (Lähteenmäki, 2025 s. 683). Aktivointitoimet eivät siten pyri kuntouttamaan tai valmistamaan yksilöä työllistymiseen. Merkittävää on huomioida työn, kouluttautumisen sekä sosiaalisen tuen merkitys. Yksilöltä edellytetään järjestelmän ehdoilla aktiivisuutta, joka ei välttämättä palvele tai miellytä työtöntä. Kuitenkin omaehtoisesta aktiivisuudesta seuraa suurimassa osassa tapauksissa sanktio, käytännössä työttömyysturvan maksamisen keskeytys (Pajukoski, 2012, s. 269). Välityömarkkinoiden vahvuutena on tärkeää nähdä avoimille työmarkkinoille työllistymisen lisäksi myös mahdollisuus pitää kiinni yhteiskunnassa.

Työllistetyille ne pystyvät toimivaan kiinnipitävänä ja mahdollistavana ympäristönä. Välityömarkkinat myös sallivat vajaatyökykyisyyden ja pystyy luomaan uusia toiminnan edellytyksiä (Kokko, 2013, s. 125). Toisaalta välityömarkkinat kaipaavat lisää tutkimusta, jotta niiden hyödyistä pystytään muodostamaan laajempi, kokonaisvaltainen ymmärrys (South ja muut, 2011, s. 1).

Tutkielma näyttää millainen merkitys työllistymisellä on yksilölle, hyödyntäen osallisuuden viitekehystä. Työ ei ole pelkästään tapa saada elanto, mutta myös yksilölle merkittävä sosiaalinen voimavara (Kokko, 2013, s. 114). Työn kautta yksilö voi saada merkityksen tunnetta, onnistumisen kokemuksia sekä välineitä ja oppeja tulevaisuuteen. Siten osallisuuden viitekehys korostaa näitä puolia työntekoon, jotka saattavat jäädä huomioimatta. Välityömarkkinatöiden merkittävyyttä ei tule jättää huomioimatta: onnistumisen kokemukset, koulutukset sekä mahdollisuus tarttua työhön, tuovat yksilölle parhaillaan valtavasti oppeja sekä intoa. Merkityksellistä onkin huomioida, millaisena siirtymäreittinä välityömarkkinaohjelmat pystyvät olemaan yksilölle. Vaikka tutkielma on keskittynyt välityömarkkinoihin, on tärkeää huomioida, ettei niiden tulisi olla lopullinen sijoituspaikka osatyökyvyllisille. Välityömarkkinoiden kehittämisen lisäksi tulee kehittää myös avoimia työmarkkinoita, jotta myös ne ovat saavutettavia osatyökykyisille. Välityömarkkinoiden käsitteessä onkin tärkeää painottaa sen olemusta siltana, siirtymäreittinä kohti avoimia työmarkkinoita. Kuilua työttömyyden ja työmarkkinoiden välillä tulee pienentää, välityömarkkinat toimivat siinä merkittävänä tekijänä. Tärkeää on kuitenkin pohtia tapoja, joilla välityömarkkinoilta siirrytään työmarkkinoille, ei työttömyyteen.

Toimenpiteiksi tulevaisuuteen, tutkielma ehdottaa seuraavia. Työttömyyden juurisyihin pitää perehtyä kunnolla. Jotta yksilö saa tarvitsemansa avun ja tuen, tulee auttajien olla tietoisia hänen tilanteestaan. Yksilöllinen, huomioiva työvoimapalvelu on keskiössä, jotta juurisyyt pystytään huomioimaan. Toimenpiteiden tulee olla pitkäkatseisia ja tähdätä kestäviin mahdollisuuksiin. Tärkeää on myös huomioida palveluiden ja avun saavutettavuus ja saatavuus. Mahdollisuuksia tulee olla tarjolla, niiden tulee olla

lähestyttäviä sekä yksilölle kannattavia. Työllisyystoimien, kuten aktivointistrategioiden, keskiössä tulee olla yksilön tukeminen ja auttaminen kohti avoimia työmarkkinoita. Merkittävä kehitysaskel kohti inklusiivisia, osallistavia työmarkkinoita, on myös Samhallin kaltainen valtion osakeyhtiö. Siten Työkanavan kaltaista mallia tulee tarkastella uudestaan, tällä kertaa valmistellen sen huolella ja antaen sille aidon mahdollisuuden menestyä. Lisäksi työmarkkinatoimenpiteiden tulee perustua tutkimuksiin ja asiantuntijalausuntoihin sekä muutoksissa tulee huomioida päätösten kumuloivat vaikutukset. Päätökset ei voi syntyä ”sosiaalisessa tyhjiössä” sekä tutkimustietoa vastaan, kuten Lähteenmäki (2025, s. 682) nostaa esille.

Tutkielman johtopäätökset osoittavat ja nostavat esiin näkökulmia, joita työmarkkinakeskustelu kaipaa ja tarvitsee. Yksilöiden moninaisuus, henkilökohtaiset tarpeet ja juurisyvät vaativat huomiota, jotta työmarkkinatoimet voivat olla tehokkaita ja toimivia. Ilman näitä toimenpiteet ovat kapeakatseisia ja mahdollisesti toimimattomia. Tärkeää on myös huomioida nykyisen aktivointipolitiikan haavoittuvaisuus ja toimintakonteksti. Aktivoinnin tulisi tukea yksilön työllistymistä, ei toimia pelotteluna, kuten Lähteenmäki (2025, s. 683) nostaa sen näyttäytyvän. Tavoitteena tulisi olla hyvinvointi ja arvokas, omanlainen elämä. Siten politisoitu ja ideologinen työllisyyskeskustelu kaipaa raikkaita ajatuksia ja keskustelunavauksia. Esimerkiksi Saikku ja Kokko (2012, s. 14) nostavat esiin pohdinnan: pitääkö palkkatyön olla jokaisen kansalaisen tavoite? Ylipäätänsäkin, ennakkoluulot, olettamukset ja tietämättömyys maalaavat kuvaa työttömyydestä suuntaan, joka ei tee muuta kuin polarisoi.

Jopa 18 prosenttia työikäisistä suomalaisista arvioi pitkäaikaissairautensa tai vammansa vaikuttavan työmahdollisuuksiinsa (Mattila-Wiro & Tiainen, 2019, s. 5). Osatyökykyisyys, työkyky ja osallisuus koskettavat kaikkia, joko henkilökohtaisesti tai välillisesti. Työikäisen väestön työkyvyn tukeminen on entistä tärkeämpää, kun väestön rakenne muuttuu ja huoltosuhde heikkenee (Henriksson ja muut, 2026, s. 5). Huomioitavaa on, että monet tutkielmassakin hyödynnetyt tutkimukset keskittyvät muihin haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin, kuin osatyökykyisiin. Kokko ja muut (2020) keskittyvät ikääntyneisiin

pitkäaikaistyöttömiin, eikä suoranaisia tutkimusartikkeleita osatyökykyisistä löydy. Tämän tutkimusaukon täyttäminen on aiheen ajankohtaisuuden alla merkittävää.

Esitettyjä jatkotutkimusaiheita tulevaisuudelle ovat, miten työllistymisen haasteissa voidaan huomioida intersektionaalisuus ja millaisia toimenpiteitä voisimme tehdä, jotta osatyökykyiset voisivat työllistyä avoimille työmarkkinoille. Erityisesti tutkielman kannalta olennaista olisi pohtia tapoja, jotka auttavat yksilöitä työllistymään avoimille työmarkkinoille välityömarkkinoiden jälkeen. On tärkeää löytää kestäviä ja pitkäaikaisia ratkaisuja sekä auttaa ihmisiä työllistymään myös avoimille työmarkkinoille. Välityömarkkinoilla on tutkitusti hyötyjä yksilölle (ks. Kokko, 2013; Finn & Simmonds, 2003), mutta myös uusien toimintatapojen löytäminen tulisi olla tavoitteena. Työllisyystoimien tulisi tukea yksilön hyvinvointia ja työllistymistä, ei vain työllistää. Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien työllistyminen tarvitsee erityistä huomiota ja uusia ratkaisuja. Parhaimmillaan osatyökykyisten huomioiminen on eduksi kaikille: työllisyyttä ja osallisuutta voidaan lisätä, inklusiivisuus auttaa luomaan kaikille turvallisen paikan tehdä töitä sekä ansaita toimeentuloa.

Lähteet

- Airola, O. (2025). *Äiti Airolan parempi maailma*. Into Kustannus.
- Blomgren, S. (2023). Palvelut ja etuudet heikossa työmarkkina-asemassa olevien toimijuuden tukena. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 31(1), 24–42. <https://doi.org/10.30668/janus.111242>
- Elonen, N., Niemelä, J. & Saloniemä, A. (2017). Aktivointi ja pitkäaikaistyöttömien monenlainen toimijuus. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 25(4), 280–296. Noudettu 22.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/60756>
- Eurostat. (2026). *Unemployment by sex and age – monthly data*. Noudettu 28.4.2026 osoitteesta https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_m__custom_21053499/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=0d9fd720-480f-4205-826f-80bb6afac9f8&c=1776440058350
- Finn, D., & Simmonds, D. (2003). *Intermediate Labour Markets in Britain and an International Review of Transitional Employment Programmes*. ResearchGate. Noudettu 11.2.2026 osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/265874285_Intermediate_Labour_Markets_in_Britain_and_an_International_Review_of_Transitional_Employment_Programmes
- Henriksson, M., Paukkunen, M., Holopainen R., Tammelin M., Sihvonen, S. & Juvonen-Posti, P. (2026). Työkyvyn tuen toimeenpanoa edistävät ja estävät tekijät työpaikoilla. *Työelämän tutkimus*, Vol 24(1), 5–34. <https://doi.org/10.37455/tt.156227>
- Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S., & Keto-Tokoi. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehyistä rakentamassa*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 16.4.2026 osoitteesta <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/8d5df466-724c-4a2f-9462-8d69aba680cb/content>

- Jarvis, T. (1997). *Welfare-to-Work: The New Deal*. UK Parliament. Noudettu 23.5.2026 osoitteesta <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP97-118/RP97-118.pdf>
- Kajanoja, J. (toim.). (2018). *Työllisyyskysymys*. Into Kustannus.
- Kierrätyskeskus. (n.d.). *Tietoa Kierrätyskeskuksesta*. Noudettu 22.5.2026 osoitteesta <https://kierratyskeskus.fi/tietoa-kierratyskeskuksesta/avainlukuja/>
- Kokkonen, E. (2008). Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja aktivointisuunnitelmien vaikuttavuus. *Työelämän tutkimus* Vol 6 Nro 3. Noudettu 8.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87509>
- Kokko, L-R. (2013). Ikääntyneet välityömarkkinoilla. Kokemuksia Paltamon kokeilusta. *Janus sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 21(2), 112–127, Noudettu 11.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/50692/15398>
- Kokko, L-R., Hänninen, K. & Törrönen, M. (2020). Social Rehabilitation Through a Community-Based Rehabilitation Lens: Empowerment, Participation and Inclusion of the Elderly Long-Term Unemployed in the Re-employment Process. *J. Psychosoc. Rehabil. Ment. Health* 8, 199–210 (2021). <https://doi.org/10.1007/s40737-020-00189-2>
- Krug, G., Drasch, K. & Jungbauer-Gans, M. (2019). The social stigma of unemployment: consequences of stigma consciousness on job search attitudes, behaviour and success. *Journal for Labour Market Research*, 53:11. <https://doi.org/10.1186/s12651-019-0261-4>
- Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta 28.12.2012. Finlex.fi. Noudettu 12.2.2026 osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2012/916#chp_1__sec_2
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. 8.3.2001. Finlex.fi. Noudettu 16.5.2026 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2001/189>
- Lindberg, J. (2018). Teoksessa J. Kajanoja (toim.), *Työllisyyskysymys* (s. 287–299). Into Kustannus.
- Lähteenmäki, L. (2025). Mitä työttömän syyksi voidaan lukea – Empiirinen tarkastelu työttömyysturvan saamisen edellytyksiin tehdyistä hallituksen esityksistä.

- Lakimies*, 118(5), 662–685. Noudettu 16.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/lakimies/article/view/84257>
- Martikainen, S.-J., & Oikarinen, T. (2023). Työn merkityksellisyys kumpuaa sen sosiaalisesta arvosta. *Tieteessä tapahtuu*, 41(2). Noudettu 14.2.2026 osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/129068>
- Mattila-Wiro, P. & Tiainen, R. (2019). *Kaikki mukaan työelämään: Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) kärkihankkeen tuloksia ja suosituksia*. Sosiaali- ja terveysministeriö. Noudettu 15.2.2026 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/2d13932c-445e-41c6-be80-c92c83c8ab46/content>
- Mäkinen, H. (2021). *Selvitys osatyökykyisten Suomen mallista*. Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-757-1>
- Mäntyneva, P. & Hiilamo, H. (2018). Osallisuuden ja osattomuuden dynamiikka työtoiminnassa. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (2018):1. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201802143412>
- Nyhlen, S. & Girtli Nygren, K. (2025). Exploring Institutional Framing of Local Labor Market Programs by Politicians and Managers in Swedish Municipalities. *Social Sciences* 14: 382. <https://doi.org/10.3390/socsci14060382>
- Närhi, J. (2024, 3. lokakuuta). Kiistelty vientimalli eduskuntaan – Opettajat ja hoitajat suivaantuivat. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 16.4.2026 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010738886.html>
- Paanetoja, J., Kröger, T. & Östman, P. (2016). *Osatyökykyinen työntekijä: vastauksia käytännön kysymyksiin*. Kauppakamari.
- Pajukoski, M. (2012). Työttömän aktivointi, taloudelliset sanktiot ja oikeuskäytäntö. *Oikeustiede-Jurisprudentia*, 45(XLV), 197–282. Noudettu 20.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/oikeustiede-jurisprudentia/article/view/143153>
- Pakarinen, J. (2018). Osatyökykyisyys ja työkyvyttömyys. Teoksessa J. Kajanoja (toim.), *Työllisyyskysymys* (s. 203–231). Into Kustannus.
- Saarinen, S. (2025, 31. joulukuuta). Työmarkkinauudistusten luvattiin tuovan työtä Suomeen - kaksi ekonomistia kertoo, miksi niin ei ole tapahtunut. *Helsingin*

- Sanomat*. Noudettu 2.4.2026 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011719399.html>
- Saikku, P & Kokko, R.-L. (2012). Kuntoutuksen käytännöt Paltamon työllisyyskoikeilussa: Toimijuuden tukeminen ammatillisessa ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. *Kuntoutus*, 35(4), 5–16. Noudettu 10.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/147259>
- Saikku, P. (2018). Valtion ja kuntien vastuunjako pitkäaikaistyöttömien aktivoinnissa: Sisällönanalyysi hallitusohjelmista ja hallituksen esityksistä vuosina 1995–2015. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakausilehti*, 26(2), 104–122 <https://doi.org/10.30668/janus.65466>
- Salminen, A. (2023). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja joihinkin hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-082-5>
- Salminen, J., Lehtonen, P., Rikala, S., Kuusisto, A-K., Luoma-Halkola, H., Puumala, E., Sointu, L., Wallin, A. & Häikiö, L. (2021). Osallisuuden kehät: Näkökulmia hyvinvoinnin muotoutumiseen. *Focus localis*, 49(3), 80–98. Noudettu 11.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/focuslocalis/issue/view/7929/1264>
- Sevimli, A. (2025, toukokuuta 8). Työtön voi menettää tukensa soittamalla tunnin viikossa kitaraa ilman palkkaa vanhuksille – Feier Fan yllättyi. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 17.5.2026 osoitteesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011983267.html>
- South, J., Jackson, K. & Warwick-Booth, L. (2011). The community health apprentices project – the outcomes of an intermediate labour market project in the community health sector. *Community, Work & Family*, 14(1), 1–18. DOI:10.1080/13668803.2010.506027
- Sullström, H. (2024, 8. huhtikuuta). Osatyökykyiset halutaan työelämään – Niina Tuovinen etsii töitä päiväksi viikossa: ”Joudun laskemaan tarkasti voimavarani”. *Yle Uutiset*. Noudettu 8.4.2026 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20082479>
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö. (2024, 24. kesäkuuta) Työkanava Oy:tä koskevan lainsäädännön kumoaminen. Noudettu 23.5.2026 osoitteesta

<https://www.sak.fi/aineistot/lausunnot/tyokanava-oyta-koskevan-lainsaadannon-kumoaminen/>

- Tarvainen, K., Kovanen, N., Forsman-Grönholm, L., Hakala, L., & Kantolahti, T. (2024). *Työkykyinen Suomi 2023–2027. Työkäisen väestön työ- ja toimintakyvyn edistäminen*. Sosiaali- ja terveysministeriö. Noudettu 14.2.2026 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/f4784eb1-9b82-4d5c-98de-769b9c8c0599/content>
- Terävä, E., Virtanen, P., Uusikylä, P. & Köppä, L. (2011). *Vaikeasti työllistyvien tilannetta ja palveluita selvittävä tutkimus*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Noudettu 23.2.2026 <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Vaikeasti+työllistyvien+tilannetta+ja+palveluita+selvittävä+tutkimus+19052011.pdf>
- Työllisyyskatsaus. (2026). *Labour demand continues to decline, slight increase in broad unemployment*. Noudettu 28.4.2026 osoitteesta <https://www.tyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). *Usein kysytyt kysymykset TE-palvelut 2024-uudistuksesta*. Noudettu 27.4.2026 osoitteesta <https://tem.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-te-palvelut-2024-uudistuksesta>
- Valtioneuvosto. (2015, 29. toukokuuta). *Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma*. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Noudettu 23.5.2026 osoitteesta https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf
- Valtioneuvosto. (2019, 10. joulukuuta). *Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Noudettu 23.5.2026 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/e6079dd1-9a54-4cbb-8148-70977e5c4e2e/content>
- Valtioneuvosto. (2023, 20. kesäkuuta). *Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

- Noudettu 23.5.2026 osoitteesta
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/a89b334b-2f1e-4b41-bd97-ff91a7449a7a/content>
- Valtioneuvosto. (2024, 17. huhtikuuta). *Työkanava Oy:n toiminta lakkautetaan*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Noudettu 22.5.2026 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/tyokanava-oy-n-toiminta-lakkautetaan>
- Valtioneuvosto. (2024, 23. syyskuuta). *Työkanava Oy:n lakkauttaminen etenee*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Noudettu 11.5.2026 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/tyokanava-oy-n-lakkauttaminen-etenee>
- Vates. (n.d.). Vates Säätiö. Noudettu 8.4.2026, osoitteesta <https://vates.fi/>
- Virtanen, M. (2025). Osatyökyvyn jäljillä. Tutkimus käsitteen monista merkityksistä ja työkyvyn tuesta yhteiskunnallisessa keskustelussa. Kela. Noudettu 25.3.2026 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-219-0>
- Välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmä. (2019). *Välityömarkkinat ja tarvelähtöiset työllisyyspalvelut*. Suomen sosiaali ja terveys ry. Noudettu 15.2.2026 osoitteesta <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2020/01/SOSTE-julkaisu-2019-Valityomarkkinat-ja-tarvelahtoiset-tyollisyyspalvelut.pdf>
- Ylistö, S. (2015). Miksi työnhaku ei kiinnosta? Nuorten pitkäaikaistyöttömien työnhakuhaluttomuudelle kertomia syitä. *Työelämän tutkimus*, 13(2), 112–126. Noudettu 22.5.2026 osoitteesta <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87069/45996>